

ASSIST – bendruomenės telkimas kuriant saugią mokyklą

MOKINIO SAŠIUVINIS

ASSIST – bendruomenės telkimas kuriant saugią mokyklą

MOKINIO SAŪSIUVINIS

2008, Kaunas

Autoriai:

Zina Baltrėnienė, Indrė Augutienė. Jaunimo karjeros centras, Lietuva

Daiva Penkauskienė. Šiuolaikinių didaktikų centras, Lietuva

Katia Bruno. Euroform RFS, Italija

Helena Mataovz. Mariboro suaugusiųjų švietimo centras, Slovėnija

Education and Culture

Socrates Comenius

ASSIST – bendruomenės telkimas kuriant saugią mokyklą – projektas įgyvendinamas remiant Europos Komisijos programai Socrates Comenius 2.1.

Medžiagos turinys neatspindi Europos Komisijos nuomonės ir ji nėra už jį atsakinga.

MIKSIKE
Hea enesetunne Bāremast haridusest

European Cultural Interactions

Turinys

GERA PRADŽIA.....	3
KONFLIKTO ATPAŽINIMAS IR JO ANALIZĖ	7
KAIP GALIME PADĖTI IŠSPRĘSTI KONFLIKTĄ?	16
TAPK BENDRAAMŽIŲ PAGALBININKU!	20
Savęs supratimas.....	20
Sutarimas su kitais.....	23
Bendravimas	27
Vadovavimas ir valdymas.....	34
Darbas grupėje	41
Stebėjimas ir vertinimas.....	48

GERA PRADŽIA

Kai grupė nėra gerai susipažinusi ar joje yra naujokų, labai tikslinga pasinaudoti apšilimo arba „ledlaužio“ žaidimais. Jie padeda geriau pažinti žmones – suvokti jų asmenines savybes, pomėgius, hobius, profesinius interesus, atskleidžia panašumus, padeda atsipalaiduoti ir kurti gerą atmosferą grupėje.

Jums pateikiami žaidimai pagelbės:

Sužinoti daugiau apie grupės narius;

Sukurti šiltą, jaukią darbo aplinką;

Pasijusti smagiau tarp kitų.

Bingo

BINGO yra žaidimas. Kiekvienam dalyviui duodamas popieriaus lapas su nubraižyta lentele. Joje surašyti klausimai. Jums reikia surasti po vieną asmenį, į kiekvieną pateiktą klausimą galintį atsakyti „taip“. Vienas asmuo į kito asmens klausimą gali tik vieną kartą atsakyti „taip“. Užpildytoje lentelėje negali vieno žmogaus vardas ar pavardė būti daugiau nei vieną kartą. Tačiau tas pats žmogus gali būti apklausiamas ir kitų asmenų. Pirmasis, surinkęs visus atsakymus „taip“, šaukia „Bingo“ ir laimi kokią nors vedėjo skiriamą prizą. Žaidimo taisyklės galima nusistatyti taip, kad jei turima daugiau laiko, tai užpildomos visos lentelės skiltys, jei ne – tai tik kuri nors vertikalė ar horizontalė.

Šis žaidimas leidžia smagiai ir žaismingai susipažinti su žmonėmis, sužinoti jų pomėgius bei išjudina auditoriją.

UŽDUOTIS 1: Bingo

Rask tą, kuris mėgsta, džiaugiasi, gali...

Kurio (–ios) žalios akys	Turi šunį	Gimimo diena gegužės mėnesį	Turi du brolius/seseris
Mėgsta grybus	Mėgsta plaukioti	Mankština kiekvieną rytą	Gali rekomenduoti perskaityti knygą
Mėgsta skaityti	Mėgsta padėti kitiems	Gali papasakoti praėjusios nakties sapną	Mėgsta keliauti
Gali papasakoti anekdotą	Mėgsta gaminti ir dalintis receptais	Patinka/patiko matematika mokykloje	Jaučiasi šaunus (–i)

Vardo istorija**Užduotis:**

1. Susėskite ratu.
2. Paimkite didelį popieriaus lapą. Pasirinkite vieną grupės narį, kuris pradėtų žaidimą. Tegu jis/ji parašo savo vardą ir papasakoja jo istoriją – kaip jis/ji jį gavo, kokiomis aplinkybėmis, kodėl, kas jam tą vardą išrinko, kaip tas vardas atspindi jo asmenybę, ar vardas ką nors reiškia ir pan.
3. Pasakokite tol, kol visų dalyvaujančių vardai bus surašyti ant popieriaus lapo.
4. Grupėje aptarkite:
  1. Apie ką buvo sunku pasakoti?
  2. Kokius panašumus ir skirtumus tarp grupės narių pastebėjote?
  3. Ką naujo sužinojote apie savo draugus? Ar geriau juos pažinote?

Pažįstame savo gebėjimus padėti kitiems

Užduotis:

Mokiniai pagal tam tikrus kriterijus gali būti atrinkti dalyvauti savitarpio pagalbos programoje. Šie kriterijai turi būti aptarti mokytojo (ar kito suaugusio vadovaujančio asmens) ir mokinių. Galimi tokie atrankos kriterijai:

- Motyvacija ir noras pagelbėti;
- Savigarbos, pasiklovimo savimi jausmo turėjimas;
- Konfliktų sprendimo įgūdžiai;
- Bendravimo įgūdžiai;
- Pagarba kitiems.

1. Norėdami geriau išsiaiškinti ir pasiaiškinti savo gebėjimus, užpildykite pateiktą lentelę. Kitiškai apmąstykite savo gebėjimus ir su draugais aptarkite juos grupėje.
2. Diskusijos grupėje metu vadovaukitės šiais klausimais: „Kodėl būtent taip save įvertinau?“, „Ar mano draugai sutinka su tokiu mano įvertinimu? Ką jie apie tai mano?“, „Kaip galima ugdytis įgūdžius, kaip galima įgyti naujų?“
3. Sudarykite visos grupės įgūdžių, gebėjimų sąrašą. Apžvelkite, ko dar trūksta.

UŽDUOTIS: Žinau, turiu

Prašome atidžiai perskaityti išvardintus įgūdžius, gebėjimus, žinias ir pagalvoti, ar jums jie būdingi. Jei taip, koku lygiu. Lentelėje pažymėkite taip, kaip jums atrodo. Įrašykite daugiau, jei ne viskas išvardinta.

Žinios/įgūdžiai	Nežinau/ Neturiu	Šiek tiek žinau/ Šiek tiek moku/ Šiek tiek turiu	Žinau/turiu
Savęs suvokimo, savęs pažinimo			
Jausmų suvokimo			
Kūno kalbos supratimo			
Savo nuomonės išsakymo ir argumentavimo			
Streso valdymo			
Rūkymo			
Narkotikų vartojimo			
Alkoholio vartojimo			
Gebėjimo pasakyti „ne“			
Krizių valdymo			
Savižudybių			
Aktyvaus klausymo			
Savo kūno pažinimo			
Lytinių santykių			
Darbo užsienyje			
Konfliktų sprendimo			
Profesionalios pagalbos (kur ir į ką kreiptis)			
Pagarbos			
Smurto			
Rasizmo			
Pagalbos ir rūpesčio			
Kitų mokymo			
Stebėjimo			
Savęs įvertinimo			
Padrąsinimo			
Savigarbos, pasitikėjimo savimi			
Darbo komandoje			
Kita: _____			
Kita: _____			

KONFLIKTO ATPAŽINIMAS IR ANALIZĖ

Pateikiame jums veiklą, padėsiančią mokytis atpažinti ir analizuoti konfliktus, pavyzdžių.

Atlikdami šias veiklas, jūs galėsite:

- Suvokti ir analizuoti konfliktą kaip reiškinį;
- Apmąstyti įvairias situacijas;
- Analizuoti konfliktų poveikį;
- Identifikuoti konflikte dalyvaujančius subjektus;
- Atpažinti mokyklos aplinkai teigiamą poveikį darančius veiksnius.

Aš manau, kad konfliktas – tai...

Užduotys:

1. Popieriaus lape surašykite visus šios savaitės konfliktus, kuriuose dalyvavote pats ar juos stebėjote (*žr. Užduoties lapas Nr. 1*).
2. Kai būsite klasėje, užpildykite *Užduoties lapą Nr. 2*.
3. Grupėse su savo klasės draugais aptarkite atsakymus į pirmąjį klausimą (*Užduoties lapas Nr. 1*). Savo pastabomis pasidalinkite su mokytoju. Su savo draugais aptarkite konfliktų panašumus ir skirtumus.

UŽDUOTIES LAPAS Nr. 1: Ar tu matei?

Su savimi turėkite šį lapą. Stebėkite situaciją ir aprašykite bet kokią šią savaitę pastebėtą konfliktą. Parašykite, koks buvo konfliktas ir kas jame dalyvavo. Taip pat įrašykite visus „smarkius“ žodžius, kokius tik girdėjote. Nereikia rašyti tikrųjų vardų. Užtenka parašyti „mergaitė“, „berniukas“ ar pan. Jei rašote apie savo šeimą, vartokite žodžius „sesuo“, „brolis“.

Vardas _____

Data _____

KAS DALYVAVO?	KOKS BUVO KONFLIKTAS?
Pvz.: mano sesuo ir aš	Pvz.: Ginčijomės, kuris iš mūsų gali greičiau važiuoti dviračiu. Ji mane išvadino „niurna“, „bambekliu“.
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

UŽDUOTIES LAPAS Nr. 2: Prieš nesutarimus (iki konflikto)

Vardas _____

Data _____

1. Aš manau, kad konfliktas – tai _____

_____

2. Kiekvienas beveik kasdien susiduriame su įvairiais konfliktais. Išvardinkite tris jūsų patirtus konfliktus. Prie sėkmingai, jūsų manymu, išspręsto konflikto padėkite žvaigždutę (*).

_____

_____

3. Kai ginčijusi su kuo nors, aš jaučiuosi _____

_____

4. Kai negaliu apsispręsti, ar skaityti namuose knygą, ar eiti žaisti į lauką, aš jaučiuosi _____

_____

5. Nesutariate su savo geriausiu draugu (-e). Jis/ji šaukia ant jūsų ir vadina bjauriais žodžiais. Ką galėtumėte atsakyti, kaip sureaguoti?

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

Konflikto sureguliuavimo prielaidos ir kliūtys

Užduotis:

Perskaitykite aprašytą situaciją ir atsakykite į apačioje pateiktus klausimus.

SITUACIJA:

Monika yra antrametė. Klasėje be jos yra dar trys mergaitės. Visi kiti mokiniai – berniukai iš įvairių kultūrų, išsilavinimo, ekonominio statuso šeimų. Tai pati blogiausia klasė mokykloje. Monika pykstasi su viena klasioko, kuri iš jos tyčiojasi. Monika jai atsako mušimusi. Mokytojas iš pradžių bando įsikišti, bet mergaitė jį atstumia.

Užduotis Nr. 1: Situacijos analizė

Atsakydami į klausimą pažymėkite kuri nors vieną atsakymą iš žemiau pateiktų.

a. Kokia yra situacija?

- Su mokymusi susijusios problemos (prastas pažangumas, nemotyvuoti mokiniai ir pan.).
- Socialiniai sunkumai (diskriminacija, nepilnos šeimos, narkotikai, kt.).
- Kultūriniai skirtumai.
- Kita (pažymėkite): _____

b. Kaip jūs suvokiate tą situaciją?

- Tai situacijos: „Kaip tu man, taip ir aš tau“ pavyzdys.
- Monikos elgesys yra netinkamas, sukeliantis agresiją.
- Mokytojas nesikiša palikdamas situacijos sprendimą Monikai ir jos draugei.
- Kita (pažymėkite): _____

c. Kokios yra mokytojo atstūmimo priežastys? Kodėl Monika neleidžia jam įsikišti?

- Mokytojui trūksta išminties, ir Monika su juo nesutaria.
- Monika yra įpykusi ir negali kontroliuoti savo agresijos.
- Monika buvo išprovokuota savigynai.
- Kita (pažymėkite): _____

d. Kas yra auka?

- Mokytojas.
- Monika.
- Klasės draugė.
- Kita (pažymėkite): _____

UŽDUOTIES LAPAS Nr. 2: Pritariu/Nepritariu

Dar kartą apmąstykite anksčiau pateiktą situaciją ir pagalvokite apie lentelėje surašytus elgsenos (sprendimo) modelius. Pažymėkite, kuriems iš jų jūs pritariate, kuriems – ne.

Konflikto sureguliuavimo prielaidos ir kliūtys	Pritariu	Nepritariu
<ol style="list-style-type: none"> 1. Reikia pažinti tikrąją konflikto vertę. 2. Reikia atpažinti ir pažinti neišvengiamus konfliktus. 3. Reikia mokytis iš konfliktų. 4. Atsižvelgus į įvairius požiūrius, reikia siekti sutarimo. 5. Dėl konfliktų yra kalti tam tikri asmenys. 6. Yra priežasčių, dėl kurių priešininkas turi nukentėti. 7. Nenorima veltis į konfliktą, nes bijoma ką nors prarasti. 8. Reikia žengti žingsnį atviro konflikto aptarimo link ir taip siekti tą konfliktą išspręsti. 9. Reikia tikėtis, kad laikui bėgant konfliktas pats išsispres ir situacija pasikeis. 10. Prieš pradėdami konfliktą turime apmąstyti, ko mes juo siekiame. 11. Tai kiti turi pasikeisti! 12. Savo nuomonę reikia pakeisti tik tada, kai yra įrodymų. 13. Dėl konflikto kaltas charakteris. 14. Konfliktas reiškia, kad vienas pralaimi. 15. Dėl konflikto kalti kiti. 16. Sarkazmas padeda išlaikyti kontrolę ir jėgą. 17. Atsisakymas dalyvauti konflikte yra silpnumo požymis. 18. Konfliktais išjuokiamos, pašepiamos kitų silpnybės. 		

Žodinė agresija (mokinių prieš mokytojus–1)

Užduotis:

Susipažinkite su pateikta situacija ir užpildykite užduoties lapą.

SITUACIJA:

Deividas italų kalbos pamokos metu skaito žurnalą. Mokytojas paprašo žurnalą padėti į šalį, bet Deividas, pavartodamas agresyvius žodžius, užsipuola mokytoją. Mokytojas prašo tėvų įsikišimo, bet direktorius tarpininkauja šioje situacijoje, papeikdamas mokytoją visos klasės akivaizdoje.

UŽDUOTIS: Su kokiomis emocijomis susiduriama šioje situacijoje?

Kokias emocijas išgyvena kiekvienas situacijos dalyvis? Pažymėkite jas prie tam tikrų paveikslėlių.

Žodinė agresija (mokinių prieš mokytojus–2)

Užduotis:

Susipažinkite su pateikta situacija. Grupėje aptarkite Alekso elgesį. Užpildykite užduoties lapą.

SITUACIJA:

Aleksui – 18 metų. Jis mokosi technikos bendrojo lavinimo mokykloje ir kartoja trečią kursą. Jo elgesys kelia baimę kitiems: jis rūko koridoriuje, kada tik panorėjęs išeina iš pamokų, pamokų metu žaidžia su kamuoliu, šaiposi iš mokytojų, trukdo bendraklasiams. Užpykęs meta kamuolį į mokytoją. Žodžiais užgaulioja mokytoją, liepia kitiems jo neklausyti. Naujasis mokytojas atvykęs iš Pietų. Jis, įvesdamas tvarką ir discipliną, stengiasi pakeisti vyraujančius elgesio modelius.

UŽDUOTIS: Mokyklos aplinka

Užpildykite klausimyną. Pamąstykite apie kurį nors savo draugą (-ę) arba kolegą (-ę) ir aprašykite jo (jos) elgesį su jumis pastarąjį mėnesį.

Aš ..... (mokytojas, mokinys, kita)			
Mokykloje aš nuo _____			
Pastarąjį mėnesį ..... (jis/ji)			
	Kartą	Nė karto	Dažnai
1. Pasakė man gražių dalykų (žodžių).			
2. Kritikavo mane.			
3. Blogai kalbėjo apie mano šeimą.			
4. Buvo labai geras man.			
5. Buvo nemandagus.			
6. Ižeidė mane.			
7. Stengėsi išgąsdinti mane.			
8. Klausinėjo kvailų dalykų, uždavinėjo kvailus klausimus.			
9. Blogai kalbėjo apie kitus.			
10. Melavo man.			
11. Su kitais kalbėjo blogai apie mane.			
12. Šypsojosi man.			
13. Gyrė mane kitiems.			
14. Stengėsi pridaryti man rūpesčių.			
15. Neišsaugojo mano paslapties.			
16. Vengė manęs, stengėsi neleisti man dalyvauti pokalbyje su kitais.			
17. Norėjo priversti mane blogai pasielgti.			
18. Stengėsi man trukdyti.			

Ivairovės valdymas

Užduotis:

1. Išskirkite 4 pamatinius poreikius, kuriuos, manote, turite tenkinti visose situacijose, ir juos užrašykite apačioje pateiktame lape „Mano esminiai poreikiai“.
2. Su grupe aptarkite tai, ką užrašėte. Atsakykite į šiuos klausimus:
  - 1) Ar tai bendri visos grupės poreikiai?
  - 2) Ar yra skirtumų? Kokių?
  - 3) Tegų kas nors iš grupės visiems perskaito pasakojimą (pasakojimas pateikiamas kitame lape).
3. Iš pasakojimo pasirinkite personažą, kuriam norėtumėte atstovauti. Susiraskite grupės draugų, atstovaujančių tam pačiam personažui.
4. Savo pasirinkto personažo akimis aptarkite pasakojimą. Dienoraščio ištrauką parašykite taip, kaip rašytų jūsų pasirinktas personažas.
5. Visos grupės nariai tegų pasidalina savo užrašais. Klausydamiesi kitų, pamąstykite apie savo personažą. Ką jie apie jus galvoja, ką jaučia?
6. Suformuokite kitą grupę, kurioje būtų skirtingi personažai. Dar kartą pamąstykite:
  - 1) Kokia konflikto esmė?
  - 2) Ką jūs jautėte?
  - 3) Ką supratote iš šios istorijos?

UŽDUOTIS Nr. 1: *Mano esminiai poreikiai*

Užrašykite 4 esminius poreikius, kurie, jūsų manymu, tinka visoms situacijoms.

Mano esminiai poreikiai:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

UŽDUOTIS Nr. 2: Pasakojimas

Soraja yra 16–metė musulmonė. Plaukus dengia skara, nors jos labai gražus veidas. Dažnai šypsosi, nors kartais jos veidą aptemdo liūdesys. Mėgsta plepėti su draugėmis.

Sorajai buvo dvylika, kai ji su šeima atvyko į Graikiją. Mergaitėi buvo labai sunku mokytis graikų kalbos ir matematikos. Ji skundžiasi tėvu, kuris laiko ją kvaila. Mokytojai surengia susitikimą su tėvu. Tėvas teiraujasi, kodėl jo dukrai nesiseka. Teigia, kad jo sūnus yra protingas, jam sekasi, o dukrai – ne. Tada jis pradeda kalbą apie Sadamą Huseiną ir detaliai pasakoja apie kankinimus. Jis vis kalba ir kalba...

Galų gale paklausę, ar jis nemano, kad tai nedera girdėti jo dukrai, tėvo kalbą nutraukiame. Atrodo, kad jis klausimo nesuprato.

Soraja susitikimo metu mažai kalba. Aišku, kad tėvas dukrai neleidžia gyventi taip, kaip gyvena daugelis jos amžiaus paauglių. Mes žinome, kad ji turi draugą ir tai nuo visų slepia. Mergaitė taip pat papasakoja, kad kai visa šeima eina į paplūdimį, ji su mama apsirengusios sėdi ant kranto. Soraja dėl to liūdi, tačiau nenori, kad ją kas matytų su maudymosi kostiumėliu. Jos pusbrolis ją šnipinėja, kontroliuoja jos elgesį ir, tikėtina, kad apie viską raportuoja tėvui.

DIENORAŠTIS

Vaidmuo: _____

KAIP GALIME PADĖTI IŠSPRĘSTI KONFLIKTĄ?

Problemas sprendžiantis „žmogus“

Užduotis:

1. Iš popieriaus išplėšykite panašią į nuotraukoje parodytą žmogaus figūrą.
2. Išvardinkite problemas, konfliktus, su kuriais susiduria jūsų „žmogus“ ir jas užrašykite.

3. Pasiskirstę į grupes nustatykite, su kokiomis jūsų išvardintomis problemomis susiduria įvairaus amžiaus vaikai. Pabandykite prisiminti konkrečius atvejus iš mokyklos, šeimos, kitos jums artimos aplinkos gyvenimo.
4. Grupėje užpildykite šį užduočių lapą.

UŽDUOTIS: Su kokiomis problemomis susiduriame?

1. Išvardinkite problemas ir konfliktus, kurie yra būdingi įvairaus amžiaus vaikams.

<p>7–8 metų vaikų problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>9–10 metų vaikų problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>11–12 metų vaikų problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p>	<p>13–14 metų paauglių problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>15–16 metų paauglių problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>17–18 metų jaunuolių problemos:</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p> <p>✓ _____</p>
--	---

2. Grupėse aptarkite išvardintas problemas.

Išvardinkite pagrindines priežastis, kodėl svarbu bendraamžiams padėti spręsti jų problemas.

Priežastys, kodėl reikia savo bendraamžiams padėti spręsti problemas:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Piešinėlyje surašykite priemones, padedančias spręsti problemas.

Išvardinkite, kokios dar reikėtų kitų asmenų (mokytojų, tėvų, policijos, jaunimo organizacijų ir kt.) pagalbos.

PADĖJĖJAI	PAGALBA
<i>Mokytojai</i>	
<i>Tėvai</i>	
<i>Jaunimas (darbuotojai)</i>	
<i>Psichologai</i>	
<i>Jaunimo organizacijos</i>	
<i>Policija</i>	
<i>Profesionalios NVO</i>	
<i>Darbdaviai</i>	
<i>Kiti (įvardykite)</i>	
<i>Kiti (įvardykite)</i>	
<i>Kiti (įvardykite)</i>	

TAPK BENDRAAMŽIŲ PAGALBININKU!

Būti bendraamžių pagalbininku — tai būti lyderiu. Lyderystei reikia įvairių gebėjimų ir įgūdžių — bendravimo, aktyvaus klausymo(si), darbo komandoje, pagalbos kitiems teikimo ir kt. Lyderiams reikia sąžiningumo ir savęs, kaip integruojančios, jungiančios dalies grupėje, suvokimo. Reikia išmokti ne dominuoti, o vadovauti grupei.

Šios užduotys jums padės suvokti, tobulinti ir stiprinti lyderystės įgūdžius, padės efektyviai dirbti grupėje, vengti galimų konfliktų ir susidoroti su kitomis sudėtingomis situacijomis.

Savęs supratimas

Savęs supratimas yra labai svarbus tampant geru lyderiu. Jei suprantate ir įvertinate savo stipriąsias puses, savo išskirtinumą, suvokiate tai, ką reikia tobulinti, jūs, be abejo, einate teisingu keliu. Pasitikėjimas savimi įkvėps kitus jūsų draugus sekti paskui. Pateikiamos užduotys padės jums patyrinėti savo jausmus, vertybes ir asmeninius tikslus.

Efektyviai veikiančio lyderio savybės

Užduotis:

1. Prisiminkite kokį nors jūsų sutiktą, pažįstamą asmenį, kurį jūs laikėte ar laikote geru lyderiu (tai gali būti mokytojas, draugas, kaimynas ar pan.).
2. Kokiomis šio žmogaus savybėmis jūs žavėtės? Surašykite jas į pateiktą lentelę.
3. Kurių savybių turite pats/pati? Pažymėkite žvaigždute (*) tas savybes, kurios yra jūsų pačių stipriosios pusės.
4. Kurias savybes turite puoselėti, stiprinti? Pagalvokite, kaip jūs galėtumėte tapti panašus į jūsų teigiamą lyderį.

UŽDUOTIS: *Efektyviai veikiančio lyderio savybės*

Išvardinkite jūsų pažįstamo lyderio, kuriuo žavėtės, savybes.

Savybės:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Remkitės savo stipriosiomis pusėmis

Užduotis:

1. Pateiktoje lentelėje parašykite, kokiose situacijose jūs pasirodėte kaip geras lyderis ir kuriose — kaip prastas. Tai gali būti skirtingose vietose (mokykloje, klube, draugų būryje ar pan.) nutikusių įvairių situacijų, įvairūs įvykiai. Šie užrašai padės jums fiksuoti ir analizuoti situacijas, jūsų pačių prisiimtą vaidmenį jose.
2. Jei buvo situacijų, kuriose pasirodėte nekaip, pamąstykite ir parašykite, kaip galėtumėte tvarkytis, elgtis kitaip.
3. Pagalvokite, ar yra panašių situacijų. Kaip jūs jautėtės įvairiose situacijose? Kokiu būdu ir kaip nusprendėte, kad buvo galima pasielgti kitaip? Kodėl?

UŽDUOTIS: Remiuosi savo stipriosiomis pusėmis

Užrašykite situacijas, kuriose pasirodėte kaip geras lyderis, ir situacijas, kuriose pasirodėte kaip prastas lyderis.

Tinkamos lyderystės situacijos	Prastos lyderystės situacijos
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
	Kaip galėjau pasielgti geriau (kitaip)?

Sutarimas su kitais

Nuo pat gimimo bendraujame su kitais, šalia esančiais žmonėmis. Kitų supratimas ir sutarimas su kitais yra esminis viso gyvenimo principas. Nesvarbu, kur tai bebūtų – šeimoje, mokykloje, draugų būryje, bažnyčioje, klube ar darbovietėje. Visi žmonės yra skirtingi ir skirtingai elgiasi tose pačiose situacijose. Gero sutarimo paslaptis – kitokio požiūrio ir elgsenos supratimas bei vertinimas.

Koks jūsų elgsenos tipas?

Per amžių amžius viso pasaulio filosofai, mokslininkai, rašytojai, poetai, psichologai bandė analizuoti žmonių asmenybių tipus ir juos sugrupuoti. Prirašyta daug knygų, atlikta galybė tyrimų, įvardinta nemažai tipų kategorijų, tačiau yra nusistovėjusios keturios pagrindinės grupės arba tipai. Savo asmenybės ir bendravimo stiliaus suvokimas, kitų pažinimas padeda geriau sutarti ir bendrauti.

Užduotis:

Pateikiami keturi pagrindiniai asmenybių tipai, pažymėti raidėmis A, B, C, ir D. Perskaitykite aprašymus ir pažymėkite tai, kas būtent jums labiausiai tinka. Gali atsitikti taip, kad jums artimų bruožų rasite visuose keturiuose aprašymuose (visur po truputį), tačiau tikriausiai kuris nors vienas aprašymas jums bus artimiausias. Svarbu suvokti, kad **nėra nė vienos geros arba blogos grupės (tipo)**.

UŽDUOTIS: Keturi elgsenos tipai

Pažymėkite teiginius, kurie yra būdingi jums asmeniškai:

A		B	
	Man sunku būti tiksliam ir organizuotam.		Mėgstu būti tarp žmonių.
	Man patinka fizinė veikla ir rizika.		Žmonės mane apibūdina kaip gerą klausytoją.
	Kartais „netelpu į rėmus“ (netinku standart- nės situacijoms).		Man patinka sutarti su žmonėmis, nemėgstu pykčių ir konfliktų.
	Pasikliaunu impulsais ir dažnai nenoriu laukti, kol bus nusprendžiama veikti.		Mėgstu kalbėti ir kartais kalbu per daug.
	Mėgstu mokytis veikdamas, bet ne skaityda- mas ar klausydamasis paskaitų.		Man patinka žmonėms rašyti ir siųsti laiškus, atvirukus.
	Mėgstu veikti „čia ir dabar“.		Draugai dalinasi su manimi savo rūpesčiais ir problemomis.
	Mėgstu pasirodyti kitiems, ką galiu padaryti.		Esu geras ir ištikimas draugas (-ė).
	Mėgstu, kai linksma, mėgstu darbą paversti žaidimu.		Mėgstu kitus daryti laimingus.
	Man nuobodūs tikslūs, struktūruoti darbai ir veiklos.		Komplimentai mane paskatina, atsakau į padrąšinimus.
	Kartais sunku laikytis taisyklių ir sekti autoritetais.		Galiu kartais būti pernelyg savikritiškas (-a).
C		D	
	Man patinka tvarka ir organizuotumas.		Esu smalsus (-i) ir nuolat turiu klausimų.
	Man patinka pirma atlikti darbus, po to žaisti, pramogauti.		Ieškau atsakymų į klausimą „kodėl?“.
	Esu patikimas, stabilus, žmonės gali manimi pasikliauti. Siekiu užsibrėžtų užduočių ir jas atlieku.		Mėgstu tyrinėti, žaisti žaidimus, kurie mane skatina iššūkiams.
	Džiaugiuosi mokykla, gerbiu autoritetus.		Dažnai kitaip nei kiti matau ir suvoki dalykus.
	Mėgstu nevéluoti, viską atlikti laiku ir paisyti taisyklių.		Ginčiuosi su autoritetais, abejoju taisyklėmis, jei nesuprantu priežasčių.
	Mėgstu aiškiai apibrėžtas veiklas ir ribas.		Bodžiuosi rutina.
	Esu patikimas (-a), laikausi duoto žodžio.		Prieš priimdamas (-a) sprendimus mėgstu apsvarstyti visas galimybes.
	Nemėgstu kaitos (pokyčių).		Mėgstu tyrinėti ir išsiaiškinti, kas ir kaip veikia.
	Žinau, kas yra teisinga, o kas ne, ir jaučiuosi kaltas (-a), jei tai, ką darau, yra neteisinga.		Mėgstu dirbti vienas (-a).
	Rimtai galvoju apie gyvenimą. Jaučiuosi nusiminięs (-usi), jei negaliu įvykdyti įsiparei- gojimo.		Esu logiškas (-a) ir tiesus (-i).

Kas slypi pavadinime?

Šiems keturiems elgsenos tipams duota daug įvairių pavadinimų. Štai keletas iš jų:

A tipas: Įkvepiantis, ekspresyvus, eksperimentuojantis, visuomeniškas.

B tipas: Jausmingas, draugiškas, palaikantis, ramus, žmogiškas.

C tipas: Pareigingas, analitiškas, mėstantis, paklusnus, nuolaidus.

D tipas: Dominuojantis, vairuojantis, direktoriškas.

Individuali užduotis:

1. Pagalvokite, koks gyvūnas geriausiai atspindėtų kiekvieną iš pateiktų keturių grupių (tipų).
2. Kodėl būtent šis gyvūnas geriausiai charakterizuoja vieną ar kitą grupę?
3. Pagalvokite apie savo šeimą ir artimus draugus. Ar kas nors iš jų pasižymi tokiomis pat ar panašiomis savybėmis kaip jūs? Kokiems tipams jie priklauso?

Grupės užduotis:

1. Ar grupės nariai galėtų sudaryti mažesnes grupes, paremtas keturių tipų aprašymais?
2. Kokius juos charakterizuojančius gyvūnus grupės nariai pasirinko?
3. Padarykite plakata, atspindintį grupės narių ir pasirinktų gyvūnų savybes. Naudokitės visomis turimomis priemonėmis.
4. Savo darbus pristatykite kitiems ir paaiškinkite, ką jūs pavaizdavote.

Ką visa tai reiškia?

Kuriam tipui priklauso lyderiai? Tiesa ta, kad lyderystė negali būti apibrėžiama kuriuo nors vienu tipu ar stiliumi. Nėra taip svarbu, kokiam asmenybės tipui priklausote. Svarbu, ar suvokiate savo stipriąsias ir silpnąsias puses, ar vertinate natūralius žmonių skirtumus. Geri lyderiai išmoksta dirbti su įvairiais žmonėmis, juos skatina, įkvepia. Geri lyderiai supranta, kad, norint sutarti, nereikia stengtis pakeisti žmonių, bet reikia pačiam stengtis prisitaikyti prie įvairių asmenybių tipų.

Kiekvienas iš mūsų pažįstame ir esame susidūrę su žmonėmis, su kuriais sunkiai sutariame. Tačiau visuomet galima surasti bendravimo „raktą“.

Pirma, pagalvokite apie ką nors, su kuo kartais sunku sutarti, bet norėtumėte geresnių santykių.

Antra, jei pakankamai gerai pažįstate tą asmenį, pabandykite nustatyti, kokiam tipui jis ar ji priklauso. Kartais tie, su kuriais sunkiai sutariate, priklauso tam pačiam asmenybės tipui, kaip ir jūs! Tai dažnai skatina nesveiką konkurenciją tarp žmonių. Pavyzdžiui, jei grupėje yra keletas D tipo asmenų, mėgstančių vadovauti, konfliktas neišvengiamas. Arba gali kilti nesusipratimų, kai žmonės yra labai skirtingi, todėl jie vienas kito nesupranta. Pavyzdžiui, A tipui priklausantis asmuo yra labai spontaniškas, ir kitam, pavyzdžiui, C tipui priklausančiam asmeniui jis gali pasirodyti neatsakingas. Ir atvirkščiai – asmeniui A asmuo C gali pasirodyti pernelyg rimtas ir užsidaręs.

Trečia, prisiminkite situaciją, kai jūs ir kiti nesutarėte tarpusavyje. Įvertinę skirtingus asmenybių tipus, kuriems jūs ir kiti priklausote, pagalvokite, ar buvo įmanoma šioje situacijoje elgtis kitaip? Kaip būtų buvę galima prisitaikyti ar modeliuoti elgseną?

Ketvirta, ateityje pabandykite į situacijas pažvelgti kitų žmonių akimis. Prisiminkite, kad visi žmonės yra skirtingi ir reaguoja taip pat skirtingai. Todėl gerbkite kitokią nuomonę, požiūrį ir būsite maloniai nustebinti atsako – tokio pat pagarbaus požiūrio į jus!

Bendravimas

Gerai bendravimo įgūdžiai yra vieni iš svarbiausių dalykų lyderystei. Geri lyderiai yra mokantys bendrauti, gebantys tinkamai priimti ir nusiųsti „žinią“, t. y. jie sugeba ir klausytis, ir reaguoti į tai, ką išgirsta, ir pasakyti tai, ką ir kaip reikia daryti įvairiose situacijose. Tai apima ir verbalinę, ir neverbalinę komunikaciją.

Geras įspūdis

kitiems daromas kasdienio bendravimo įspūdis yra labai galingas įrankis. Tačiau svarbu ne tik tai, kas yra sakoma, bet ir tai, kaip yra sakoma. Tyrimų duomenimis, kad tai, kaip žmonės jus priima, lemia:

- Tai, kas sakoma — 10 %;
- Tai, kaip tai sakoma — 40 %;
- Tai, kaip sakantis asmuo atrodo — 50 %.

Galbūt tai jus stebina, bet pagalvokite, ar jums nesvarbus kalbančio žmogaus balsas, jo intonacijos, kūno kalba? Paprastas žodžių junginys „ateik čia“ gali skambėti labai įvairiai. Vienaip bus suprasta ir priimta, jei tai bus sakoma su šypsena, draugui mojuojant ranka ir kviečiant prisijungti prie grupės, kitaip kviečiant susiraukusiam ir rankas ant krūtinės sukryžiavusiam tėvui. Tai dvi skirtingos žinios, pasiūstos tais pačiais žodžiais!

Lyderiai pačiais įvairiausiais būdais turi mokėti bendrauti su kitais. Juk vienaip bendrausite pristatydami svečią, dėkodami kalbėtojui, kitaip — atsiskaitydami už savo darbą, dar kitaip — veddami diskusiją, dalindamiesi informacija ir pan. Kokį įspūdį padarysite?

Štai keli TAIP ir NE pavyzdžiai jums padės suprasti, kaip reikia ir nereikia elgtis bendraujant su grupe, jei norite padaryti gerą įspūdį:

<p>TAIP: Šypsokitės Atsistokite, kai kalbate Pasirinkite tinkamą laikyseną Žiūrėkite į auditoriją Palaikykite akių kontaktą Kalbėkite aiškiai Tinkamai apsirenkite Vartokite daugiau teigiamų sakinių Būkite entuziastingi Stenkitės išlaikyti natūralią rankų padėtį</p>	<p>NE: Nekramtykite gumos Nedėvėkite kepurės Nežiūrėkite į žemę Nevartokite žargono Nevartokite neigiamų sakinių</p>
--	--

Užduotis:

Pasitreniruokite ir patobulinkite savo bendravimo įgūdžius.

1. Įsivaizduokite, kad klubo susirinkime turite pristatyti savo draugą arba svečią. Atsistokite prieš veidrodį ir pasitreniruokite, kaip tai darytumėte. Stebėkite savo kūną, laikyseną ir pabandykite naudotis lentelės TAIP pavyzdžiais. Kuo daugiau treniruositės, bandysite, tuo natūraliau jums išeis tikroje situacijoje.
2. Stebėkite kitus. Savo pastebėjimus įrašykite į lentelės TAIP ir NE skiltis, taip ją papildydami. Kitų stebėjimas ir jų elgesio analizė taip pat padeda tobulinti savo bendravimo įgūdžius.

UŽDUOTIS: TAIP ir NE bendravimo procese

Surašykite savo pastabas apie tai, kaip bendrauja aplinkiniai.

TAIP	NE

Bendravimo įgūdžiai grupėje

Gerai lyderiai turi gebėti bendrauti individualiai ir grupėje. Geras bendravimas grupėje – tai ne tik tinkamai išreikštos jūsų mintys, idėjos, bet ir aktyvaus klausymosi, kitų palaikymo, padrąsinimo įgūdžiai.

Užduotis:

Apačioje pateikiami teiginiai, kurie padės jums pagalvoti apie savo pačių elgseną grupėje. Galbūt kai kurie iš jų paskatins jus patobulinti savo bendravimo įgūdžius.

UŽDUOTIS: Bendravimas ir elgsena grupėje

Perskaitykite teiginius ir įvertinkite save balais nuo 1 iki 8:

Niekada (N)	1	2	3	4	5	6	7	8	Visada (V)
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									

Kūno kalba

Dažnai neverbalinė kalba yra tinkamai neįvertinama. Net paprasti judesiai, pvz.: linkčiojimas galva klausantis, palinkimas į priekį arčiau kalbėtojo gali daug ką pasakyti apie klausytojo reakcijas, mintis, jausmus į tai, kas kalbama. Tai pozityvūs ženklai, bylojantys apie norą suprasti ir būti suprastam. Kalbantiesiems aišku, kad jų klausomasi ir jie yra suprasti.

Užduotis:

- Pagalvokite, kodėl pozityvi kūno kalba yra svarbi.
- Surašydami teigiamus ir neigiamus kūno kalbos pavyzdžius, užpildykite pateiktą lentelę.
- Susiraskite draugą ir pasidalinkite vaidmenimis (klausytojo ir kalbėtojo).
  - Jei esate *kalbėtojas* — papasakokite apie neseniai patirtą, išgyventą ginčą arba konfliktą.
  - Jei esate *klausytojas* — klausykitės draugo pasakojimo ir naudokitės negatyvia kūno kalba. Po kelių minučių pereikite prie pozityvios kūno kalbos. Galite užsirašyti, kokias kūno kalbos priemones naudojote ir kada.
- Apsikeiskite vaidmenimis ir viską atlikite taip, kaip nurodyta trečiame punkte.
- Kai baigsite, aptarkite:
  - Kaip, nenaudodami verbalinės kalbos, galite parodyti, kad klausotės? Pateikite pavyzdžių.
  - Kokią teigiamą kūno kalbą jūsų draugas demonstravo?
  - Kodėl pokalbio metu svarbu naudotis teigiama kūno kalba?

UŽDUOTIS: Kūno kalba

Parašykite keletą teigiamų ir neigiamų kūno kalbos pavyzdžių.

Vardas _____

Data _____

<u>Pozityvi kūno kalba</u> <i>Išvardinkite keletą būdų, kuriais galima parodyti, kad klausotės kitų.</i>	<u>Negatyvi kūno kalba</u> <i>Išvardinkite keletą būdų, kuriais galima parodyti, kad nesiklausote kitų.</i>

Spēlionēs

Atviri klausimai — tai būdas pakviesti žmones pokalbiui, atvirai bendrauti. Atviri klausimai dažnai pradedami klausiamaisiais žodeliais „kaip?“, „ką?“, „kodėl?“. Uždari klausimai užsklendžia duris diskusijoms, nes jie reikalauja tik tiesioginio atsakymo į klausimus, o atsakymų variantai yra tik du: „taip“ arba „ne“.

Užduotis:

1. Iš grupės pasirinkite vieną asmenį ir paprašykite jo atsistoti priešais visus.
2. Šis asmuo yra paprašomas pagalvoti apie asmenį, vietą ar objektą (pvz.: gyvūną, vaisių, žymų žmogų, kt.).
3. Jūs ir visi kiti grupės nariai turite atspėti, ką priekyje stovintis žmogus pasirinko. Galite klausti klausimų, į kuriuos jis atsakytų „taip“ arba „ne“. Suskaičiuokite, kiek kartų klausėte, kol atspėjote.
4. Pasirinkę kitą grupės narį, pakartokite dar kartą.
5. DABAR PAKEISKITE TAISYKLES! Dabar jūs galite klausti bet kokių klausimų, nereikalaujančių tiesioginio ir vienareikšmiško atsakymo. Pvz.: užuot paklausus „Ar tas daiktas yra raudonas?“, jūs galite paklausti „Kaip tas daiktas atrodo?“. Negalite užduoti tik vieno klausimo: „Kas tai yra?“.
6. Pakartokite dar kartą pagal naujas taisykles.
7. Grupėje aptarkite:
  - 1) Koks skirtumas tarp abiejų žaidimo būdų?
  - 2) Kuriuo būdu buvo atspėta greičiau?
  - 3) Kaip žaidimas parodė skirtumus tarp atvirų ir uždarų klausimų?
  - 4) Kada naudingi atviri klausimai?
  - 5) Kada naudingi uždari klausimai?
  - 6) Užrašykite keletą uždarų ir atvirų klausimų pavyzdžių.

UŽDUOTIS: Atviri ir uždari klausimai

Užrašykite keletą uždarų ir atvirų klausimų pavyzdžių.

Atviri klausimai	Uždari klausimai

Padrąsinimas

Mokiniai, dirbantys kaip bendraamžių pagalbininkai, turi mokėti padėti jiems įvairiose situacijose. Kartais tai yra lengva, o kartais – sunku. Viską lemia pats asmuo ir situacija. Siūlome pasipraktikuoti modeliuojant įvairias galimas situacijas.

Užduotis:

Pagalvokite, kokius padrąsinančius žodžius galėtumėte pasakyti žemiau aprašytose situacijose. Įrašykite juos į „debesėlius“. Ir neužmirškite jų pasakyti, kai tikrai tų žodžių prireiks.

1. Tavo draugui nepasisekė matematikos kontrolinis.

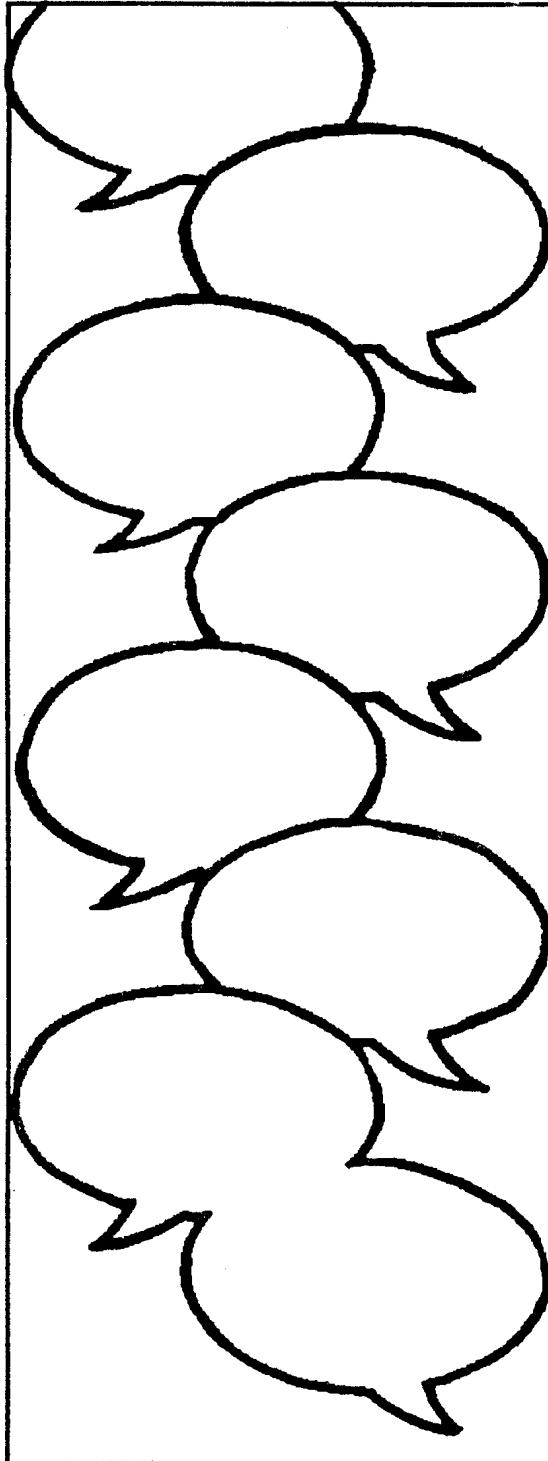
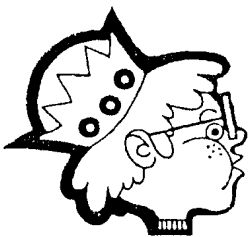
3. Tavo draugas vadovauja visiems ir visada, neleidamas niekam kitam pasireikšti.

5. Tavo draugas daro klaidų dirbdamas su kompiuteriu.

7. Tavo draugui trūksta bendravimo įgūdžių.

2. Tavo draugas nieko nedaro, nors tu jį mokai.

4. Tavo draugas padeda suprasti užduotį.

6. Tavo draugas nesupranta atsakymo.

8. Tavo draugas pristatė labai gerą idėją.

Vadovavimas ir valdymas

Vadovavimo įgūdžių dažnai prireikia mūsų kasdiniame gyvenime – klube, ūkyje, šeimoje, mokykloje ir

kitur. Kur bebūtume, jei tinkamai yra vadovaujama, viskas klostosi sklandžiai. Vadovavimas – tai rimtų ir pagrįstų sprendimų priėmimas. Jie susiję su šiais klausimais:

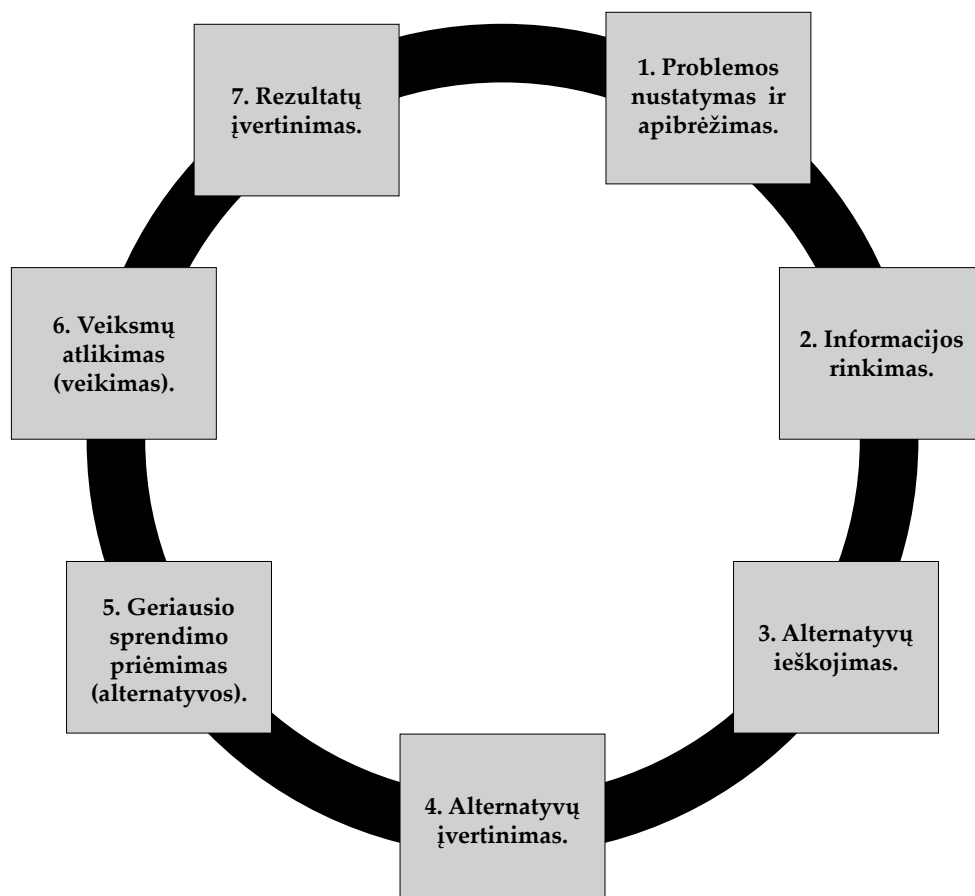
- Ką jūs ir jūsų kolegos norite pasiekti?
- Kokių išteklių jums reikės tikslui pasiekti?
- Kiek laiko jums reikės jūsų tikslui pasiekti?
- Kokį veiksmų planą turite sukurti tikslui pasiekti?

Todėl lyderiai, programų vadovai turi turėti tam tikrų vadovavimo įgūdžių išvardintiems sprendimams priimti ir vadovauti veikloms.

Sprendimų priėmimas

Sprendimų priėmimas yra nelengvas dalykas. Žmonės dažnai nori pasiekti daugiau, nei leidžia išteklių, laikas ar pajėgos. Reikia tinkamai įvertinti laiko apimtį, savo gebėjimus, realiai pasiekiamus tikslus ir trokštamus rezultatus. Jūsų priimti sprendimai bus nuoroda, ką, kaip ir kada reikia atlikti. Jei tie sprendimai bus apgalvoti ir pagrįsti, jus lydės sėkmė, ir pasieksite tai, ko norite. Nesvarbu, ar jūs patys vieni priimsite sprendimus, ar su draugų grupe, jūs, pasitelkę įvairius pratimus ir užduotis, galite tobulinti, lavinti savo įgūdžius. Mes jums pateikiame keletą pratimų ir užduočių.

Kitame lape jūs matote schemą, kuri rodo sprendimų priėmimo (arba problemų sprendimo) kelią. Jis pavaizduotas ne horizontaliai (kaip kad įsivaizduotume kelią), bet apskritimu. Tai reiškia, kad procesas yra pasikartojantis. Jei mes išsprendžiame problemą ir įvertiname rezultatus, tai nereiškia, kad sprendimų priėmimo procesas baigėsi. Tai reiškia, kad reikės priimti kitus sprendimus arba grįžti prie tų pačių klausimų, jei problemos nebus galutinai išspręstos ar bus linkusios kartotis. Tai gyvenimiškas ciklas, todėl jis niekada nesibaigia – jis sukasi ratu.

Užduotis:

1. Pagalvokite apie sprendimą, kurį jums reikia priimti (arba apie problemą, kurią reikia išspręsti). Užsirašykite tai.
2. Pasinaudodami sprendimų priėmimo schema, pabandykite rasti tinkamiausią sprendimą. Atsakykite į šiuos klausimus:
  - Ar kurie nors šio proceso etapai yra sunkesni už kitus?
  - Kas atsitinka, jei praleidžiate keletą ar kurią nors vieną etapą?
  - Ar po to, kai perėjote visus etapus, esate labiau įsitikinę savo sprendimu?
3. Užpildykite kitą užduoties „Sprendimų priėmimas“ lapą.

Jei dirbate grupėje, kartu pasirinkite problemą, ją užrašykite, išnagrinėkite pagal duotą schemą. Sekite, kad proceso metu visi turėtų galimybę pasisakyti, siūlyti savo idėjas. Pirma, visų siūlymus užrašykite ant lentos ar dideliame popieriaus lape, po to juos drauge įvertinkite ir priimkite geriausią sprendimą.

Kokie yra sprendimų priėmimo grupėje privalumai? Kokie trūkumai?

UŽDUOTIS: Sprendimų priėmimas

1. Nustatykite ir apibrėžkite problemą, kurią norėtumėte spręsti.

---

2. Rinkite duomenis, informaciją apie problemą (kokiam kontekste ji egzistuoja, kas su ja yra susiję, kokie galimi sprendimo būdai, „kas būtų, jei...“). Išvardinkite informacijos šaltinius (pvz.: draugų pasakojimai, stebėjimų duomenys, pažymiai, įvertinimai, auklėtojos žurnalo įrašai ir pan.).

---

3. Išvardinkite galimus, alternatyvius sprendimų būdus.

---

4. Įvertinkite alternatyvas:

- 1) Kiekvienos galimos alternatyvos įvertinimo kriterijus surašykite kairėje vertikalioje lentelės pusėje;
- 2) Dešinėje horizontalioje pusėje išvardinkite alternatyvas;
- 3) Balais nuo 1 iki 4 įvertinkite kiekvieną alternatyvą (1 – žemiausias vertinimas, 4 – aukščiausias vertinimas).

	Alternatyva 1	Alternatyva 2	Alternatyva 3	Alternatyva 4
Kriterijus 1 _____				
Kriterijus 2 _____				
Kriterijus 3 _____				

5. JŪSŲ SPRENDIMAS – išsirinkite geriausią alternatyvą.

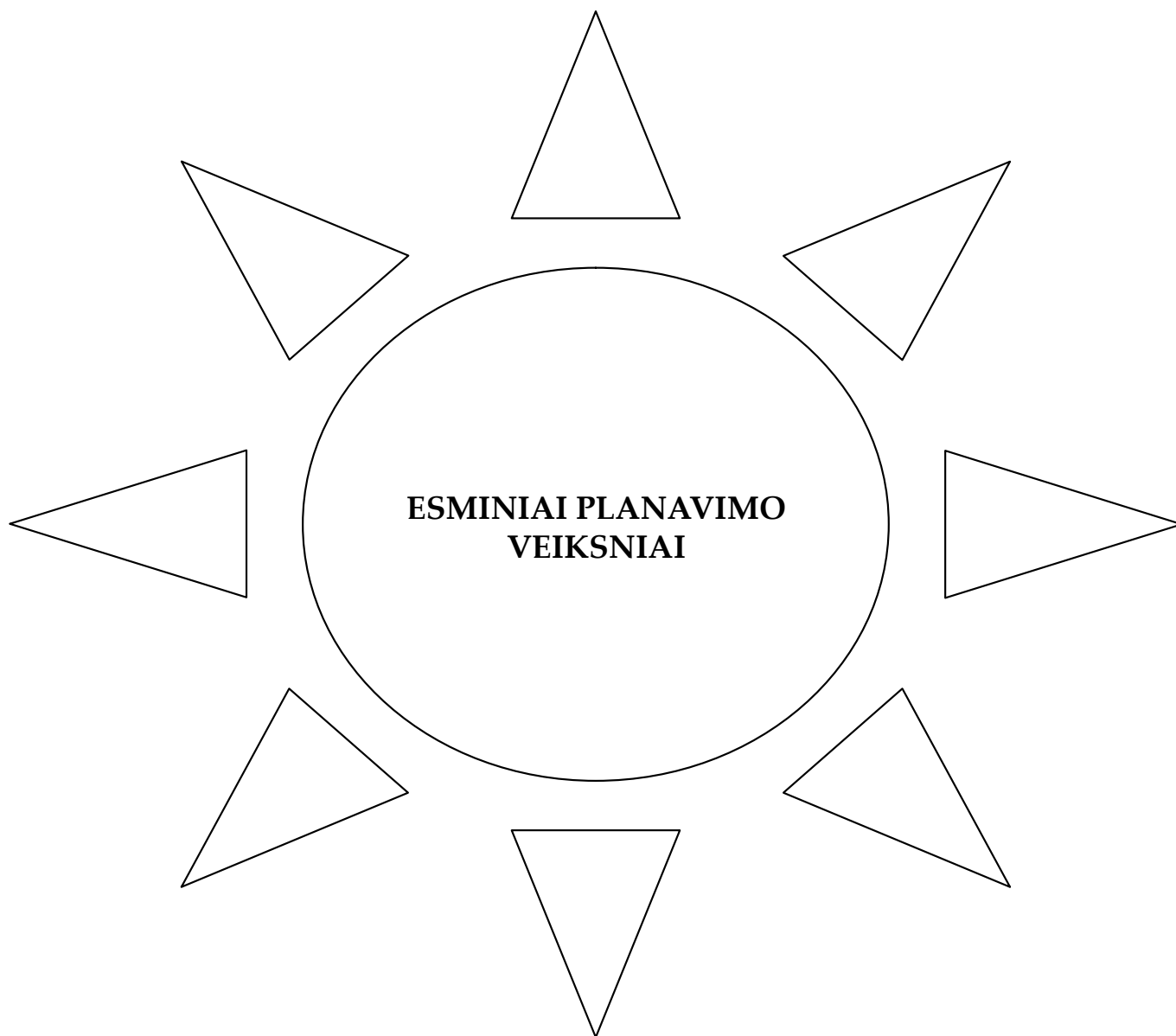

Esminiai planavimo veiksniai

Užduotis:

1. Aptarkite grupėje, kokie, jūsų nuomone, yra esminiai pagalbos planavimo veiksniai.
2. Į žemiau pateiktą paveikslėlį („saulutę“) surašykite diskusijose aptartus veiksnius.
3. Šią informaciją palyginkite su toliau pateikta medžiaga apie esminius planavimo veiksnius.

UŽDUOTIS: *Esminiai planavimo veiksniai*

*Pagalbinė medžiaga**Esminiai planavimo veiksniai*

Ką turime turėti galvoje planuodami:

- Planavimo tikslus (kodėl, koku tikslu tai darome);
- Asmeninę motyvaciją (kodėl aš tai darau; ar noriu aš pats, ar to reikalauja mokytojas);
- Kokios bus veiklos (kokia programa, koks turinys);
- Kas dalyvaus, kokie bus ištekliai (žmogiškieji, techniniai, finansiniai);
- Kaip bendradarbiausime su kitais, esančiais už mokyklos ribų (išorinė pagalba);
- Kiek reikės laiko įgyvendinti programą;
- Koks finansinis planas;
- Koks vertinimo planas;
- Koks bendradarbiavimo planas su vietinės bendruomenės asmenimis ir organizacijomis;
- Koks programos pasiekimų įvertinimo planas;
- Kaip apmąstysime savo patirtį;
- Kaip analizuosime mokinių esamą situaciją;
- Kaip įvertinsime kiekvieno galimybes;
- Kita.....(*įrašykite tai, ko, jūsų nuomone, trūksta*);
- Kita.....(*įrašykite tai, ko, jūsų nuomone, trūksta*);
- Kita.....(*įrašykite tai, ko, jūsų nuomone, trūksta*).

Veiksmų planas tikslui pasiekti

Vienas iš svarbiausių planavimo etapų — tikslo nustatymas. Žmonės mėgsta sekti tais, kurie turi aiškų planą, mato kryptį. Be aiškiai apibrėžtų tikslų sunku pasiekti norimą rezultatą. Ne visiems sekasi gerai apsibrėžti tikslus ir iki galo suvokti, ko gi mes iš tiesų siekiame. Daugeliui nedrašu aiškiai formuluoti tikslus, nes bijomasi, kad jų nepasieks. Kas tada? Tokiems žmonėms atrodo, kad nesėkmė yra baisus dalykas. Tačiau taip nėra. Kiekviena nesėkmė mus moko surasti geresnį sprendimo būdą, jei mes analizuojame ir vertiname savo veiksmus. Tikri lyderiai nebijo klysti. Jie pripažįsta klaidas ir jas analizuoja. Pagalvokite apie pastarųjų dviejų šimtmečių didžiausius atradimus — elektrą, telefoną, automobilius, kompiuterius. Kas būtų, jei išradėjai po pirmųjų nesėkmių būtų viską metę?

Veiksmų planas tikslui pasiekti:

1. Tikslas:

Apsispręskite, ko JŪS norite!

Tikslas turi būti aiškiai suformuluotas — ką norite pasiekti ir kodėl tai jums svarbu. Jei ką nors darote norėdami tik įtikti kitiems, didelė tikimybė, kad tikslas nebus pasiektas.

Būkite konkretus ir UŽRAŠYKITE specifinį tikslą!

Labai svarbu užsirašyti tai, ką norite pasiekti. Konkretizavimas padeda išsiaiškinti, ko jūs iš tikrųjų siekiate. Raštu pažymėtas tikslas labiau įpareigoja, skatina tiksliau planuoti laiką ir išteklius, didina pasitikėjimą savimi.

2. Nauda. Koks yra ATPILDAS?

Užrašykite tai, ko tikėtės pasiekti ir kokios tikėtės naudos. Pabandykite naudą vizualizuoti. Tai padės jums save paskatinti, jei kas nors ne visai seksis ar eis ne pagal planą.

3. Kliūtys. Kas stovi jūsų kelyje?

Beveik visada neišvengiamai atsiranda kliūčių jūsų kelyje į tikslą. Jas pripažinus ir atpažinus bei įvardijus tampa lengviau pasiekti tikslą. Žinoma, tai nereiškia, kad viską galite nuspėti. Visada yra tikimybė, kad rasis naujų kliūčių. Bet, tai žinodami, jūs būsite pasirengę jas sutikti.

4. Veiksmų planas:

Kokius išteklius TURITE?

Laikas, gebėjimai, žinios ir t. t.

Kokių išteklių REIKIA?

Žinių, gebėjimų, naujų komandos narių, laiko ir kt.

Kokius VEIKSMUS galite atlikti?

Išvardinkite priemones, žmones, kurie gali jums pagelbėti įgyti trūkstamų žinių, gebėjimų ar išteklių. Ką dar reikia padaryti einant tikslo link?

5. Atlikimo laikas. KADA?

Tikslo pasiekimo laikas yra labai svarbus. Jį reikia aiškiai nusistatyti, kad būtų kryptingai ir planuotai siekiama tikslo. Tada jūsų planas įgis realumo, o jūs ir jūsų komandos nariai – pasitikėjimo ir motyvacijos.

Užduotis:

Nusistatykite apsibrėžtos problemos tikslus ir užpildykite žemiau pateiktą užduoties lapą. Vadovaukitės anksčiau aprašytu veikslių planu.

UŽDUOTIS: Tikslo nustatymas**TIKSLO NUSTATYMAS**

Trumpalaikis planas (*programa minimum*) _____ ---- Tarpinis planas (*programa medium*) _____ ----- Ilgalaikis planas _____ (*programa maximum*)

1. Tikslas:

---

2. Nauda:

---

3. Kliūtys:

---

4. Veiksmai:

---

5. Įgyvendinimo data:

Darbas grupėse

Žmonių grupės yra kasdienio mūsų gyvenimo dalis. Mes visi su jomis susiję – einame į mokyklą, į bažnyčią, žaidžiame, dirbame, mokomės su kitais drauge, gyvename šeimoje, tarp giminių. Visas gyvenimas yra dalyvavimas mažesnėse ar didesnėse grupėse. Todėl socialinių, t. y. darbo su kitais, įgūdžių ugdymas yra labai svarbus dalykas. Ir ne vien todėl, kad norėtume tapti geresniais grupių lyderiais, bet ir todėl, kad gebėjimas būti grupėje yra sveiko ir produktyvaus gyvenimo garantas.

Grupėse visuomet yra daug gabių ir talentingų žmonių, kuriuos galima paskatinti siekti bendro tikslo. Drauge visuomet pasiekama daugiau, nei vienam. Tačiau darnus darbas grupėse nėra visuomet lengvai pasiekiamas, nes tam reikia susiklausymo ir įsiklausymo į vienas kitą, bendravimo ir bendradarbiavimo.

Kokios būna grupės?

Kai kurios grupės yra **neformalios**. Jos neturi reguliaraus susitikimų grafiko, būstinės, tikslaus veiklų plano. Tačiau grupės nariai bendrauja tarpusavyje ir juos galima laikyti viena grupe. Jūsų draugai mokykloje – tai neformali grupė. **Formalios** grupės – tai organizuotas, turinčios savo būstinę, susitikimų grafikus, veiklos planus, net biudžetus. Jos dažnai turi apibrėžtą misiją, strategiją, veiklos tikslus.

Užduotis:

1. Pagalvok, kokioms grupėms priklausai. Žemiau pateiktame lape surašyk visas formalias ir neformalias grupes, kuriose dalyvauji.
2. Užpildęs užduoties lapą pagalvok (jei gali, aptark su kitais), kokių įgūdžių reikia būnant vienoje ar kitoje grupėje.

UŽDUOTIS: Formalios ir neformalios grupės

Išvardink visas grupes, kurioms priklausai.

Aš priklausau šioms grupėms:

Neformalios:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Formalios:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Formalūs ir neformalūs lyderiai

Kadangi yra ir formalios, ir neformalios grupės, tai yra ir formalūs, ir neformalūs lyderiai. Formalių lyderių užduotis – vadovauti susitikimams, grupės darbui. Tokie lyderiai dažnai skiriami arba renkami pačių grupės narių. Neformalūs lyderiai nėra kieno nors skiriami. Neformalia lyderyste gali dalintis keli ar visi grupės nariai, jei jie prisideda prie grupės tikslų ir užduočių įgyvendinimo. Taigi neformali lyderystė gali būti perimama (kaip vėliava, kaip estafetės gairė). Tokiu atveju visiems grupės nariams reikia lyderystės įgūdžių.

Efektyvus susirinkimo vedimas

Užduotis:

Jei esi formalios grupės lyderis (mokyklos tarybos pirmininkas, studentų sąjungos prezidentas, būrelio pirmininkas, skautų tunto vadas ar kt.), tu atsakingas už susirinkimo eigą. Apačioje pateikiami pasiūlymai, kaip sėkmingai vesti susirinkimus. Įvertink save balais nuo 1 iki 8 (arba tegu tave įvertina kiti). Atkreipk dėmesį į tai, ką reikėtų tobulinti.

UŽDUOTIS: *Efektyvus susirinkimo vedimas*

Įvertinkite savo elgseną balais nuo 1 iki 8.

Niekada (N)	1	2	3	4	5	6	7	8	Visada (V)
<ol style="list-style-type: none"> Pradedu susirinkimą laiku. Atlyginama tiems, kurie ateina laiku. Nelauk vėluojančių, nes tai neprivers jų pasikeisti. Tinkamos balso intonacijos nustatymas. Balsas turi būti kviečiantis ir malonus. Jei dalyviai nepažįsta vieni kitų, skirk laiko susipažinimui. Įsitikink, kad visiems patogų, visi turi kur atsisėsti, yra šilta, šviesu. Būk pasirengęs ir organizuotas. Niekada nepradėk susirinkimo nepasirengęs, neturėdamas programos. Prieš pradėdamas pristatyk susirinkimo tikslą ir darbotvarkę. Neatsiprašinėk už tai, ko nespėjai padaryti. Pvz.: „Atsiprašau, bet neturėjau laiko pasiruošti“. Laikykis darbotvarkės. Laikykis ir nenukrypik nuo pagrindinių darbotvarkės punktų, kartkartėmis sugrįžk prie aptartų punktų ir juos apibendrink. Venk nukrypimų, pertraukimų. Jei reikia, organizuok balsavimą, skirk atsakingus asmenis tam tikroms užduotims atlikti. Skatink dalyvavimą. Klausk, teiraukis galimų problemų sprendimų variantų, skatink klausti, teirautis, diskutuoti. Savo siūlymus pasakyk tada, kai kiti pareišk savo. Kontroliuok. Neleisk kuriam nors vienam dominuoti diskusijos metu, nesileisk į „žodžių mūšius“, nesiginčyk su pranešėju, kalbėtoju, neleisk reikštis asmeniniam ginčams, ignoruok „visažinius“. Baik pozityviai. Apibendrink pasiekimus, laimėjimus, nubrėžk ateities gaires, perspektyvas, nustatyk kito susirinkimo vietą ir laiką, susirinkimą pabaik planuotu laiku. Grupės nariai bus tuo patenkinti ir noriai rinksis į kitą susirinkimą. 									

Grupės formavimo įgūdžiai

Gerai veikiančios grupės pasiekia daug, nes jos nariai praktikuoja lyderystės įgūdžius. Nesvarbu, ar jie yra grupės lyderiai, ar ne. Kai dirbama bendradarbiaujant ir tikslingai siekiant užsibrėžtų tikslų, susiformuoja bendra grupės dvasia. Tam gali pasitarnauti kai kurie grupės formavimo pratimai, tobulinantys lyderystės įgūdžius.

Užduotis:

Pagalba, klausymasis, apibendrinimas, kompromisų ieškojimas – tai vieni iš svarbesnių grupės formavimo elementų. Žemiau pateiktoje užduotyje susipažinsite su tam tikrais įgūdžiais. Perskaitykite jų aprašymus ir apmąstykite, kaip jums sekasi juos pritaikyti praktikoje (ar norėtumėte, kad kiti juos taikytų).

UŽDUOTIS: Komandos formavimo įgūdžiai

- 1. Pagalbos teikimas (rėmimas).** Draugiškumo, atsako į kitų nuomonę, mintis pareiškimas, kitų pagalbos ir kitų nuomonės priėmimas. *Pvz.: „Suprantu, kad tau tai svarbu, nors aš esu kitos nuomonės tuo pačiu klausimu“.*

Asmeninė refleksija:

- 2. „Vartų laikymas“ arba prižiūrėjimas (gatekeeper).** Tai pastangos palaikyti visapusišką, atvirą ir įvairų bendravimą su visais grupės nariais (visų norinčių prisijungti kvietimas), tyliųjų skatinimas pasireikšti, o aktyviųjų, dominuojančiųjų drausminimas ir leidimas pasireikšti kitiems. *Pvz.: „Ei, Sonata jau penkias minutes bando kažką mums pasakyti. Baikit visi plepėti, leiskim jai pasisakyti.“*

Asmeninė refleksija:

- 3. Kompromisų ieškojimas.** Kompromisų siūlymas, savo klaidų pripažinimas, dėmesio į statusą, pareigybes nekreipimas dėl grupės sutelktumo yra labai svarbus grupės formavimo proceso aspektas. *Pvz.: „Pripažįstu, kad šiuo klausimu turiu asmeniškų sumetimų, todėl grupės sprendimas bus objektyvesnis, nei mano paties.“*

Asmeninė refleksija:

---

4. Apibendrinimas. Apibendrinimas – tai diskusijos rezultatų ir išvadų pateikimas, neaiškių klausimų ir pasiekimų išryškinimas. *Pvz.: „Mes ilgai ir daug kalbėjome, atėjo laikas apibendrinti siūlytas idėjas.“*

Asmeninė refleksija:

---

5. Klausymas. Tai aktyvus klausymas, girdėjimas, ką kiti mąsto ir sako, nesileidžiant į savo paties apmąstymus, požiūrius ir planus. Tai atvirumas visoms idėjoms ir mintims, netgi tada, kai tavo paties mintimis yra abejojama. Svarbu išsiaiškinti, ar tai, ką tu girdi, yra tas pats, ką kalbantysis sako. *Pvz.: „Aš girdėjau tave sakantį... Ar iš tiesų taip?“*

Asmeninė refleksija:

Komandos formavimo požymių nustatymas:

Perskaitykite apačioje pateiktas frazes ir pasakykite, kurios iš jų priklauso šiems komandos formavimo požymiams:

- a: *Pagalbos teikimas (rėmimas): apibendrinimas;*
 b: *„Vartų laikymas“: klausymas;*
 c: *Kompromisų ieškojimas.*

1. „Mes išsakėme labai daug minčių. Ar galiu apžvelgti tai, ką užsirašiau? Kitų prašau pasakyti, ar ko nors nepraleidau.“
2. „Benai, matau, kad tu esi įsitikinęs tuo, ką teigi. Tačiau manau, kad svarbu išgirsti ir tai, ką apie tai mąsto kiti.“
3. „Tai įdomus požiūris, Juozai. Aš apie tai nepagalvojau. Džiaugiuosi, kad tu tai pasakei. Manau, kad reikia tavo požiūrį apsvarstyti.“
4. „Asta, manau, kad Tomas mums bando pasakyti, jog prieš priimdami galutinį sprendimą turime paieškoti daugiau informacijos. Ar aš teisingai sakau, Tomai?“
5. „Manau, kad buvau pernelyg užsispyręs. Jei Kęstas sutinka ieškoti sprendimo, aš sutinku dirbti drauge tam, kad abu būtume juo patenkinti.“

Rūpesčių keliantis grupės elgesys**Užduotis:**

Dirbant komandoje dažnai pasireiškia destruktivus, žalingas, neproduktyvus elgesys, kuris kenkia visai grupei. Lyderiai turi būti pasirengę susitvarkyti su tokio nepageidaujamo elgesio reiškiniais.

Žemiau pateiktos užduotys pateikia keletą tokio elgesio pavyzdžių ir siūlo būdus, kaip su juo susitvarkyti. Siūlydami savo idėjas, užpildykite tuščias vietas. Galbūt patys esate buvę panašiose situacijose ar žinote, kaip tvarkytis tokiais atvejais.

UŽDUOTIS: Efektyvūs sprendimai

Pasidalinkite savo pačių ar kitų priimtais efektyviais sprendimais.

1. **Negaliu priversti grupės pradėti dirbti.** Aplinkui daug kvailiojančių, vaikščiojančių žmonių.

Primink grupei, kad jie švaisto savo pačių laiką ir paklausk; „Ar galime pradėti?“ Tada pradėk – kalbėk normaliu balsu, nesistenk perrėkti kitų. Grupė pamažu nurims.

Asmeninė refleksija:

---

2. Grupė tyli, be atsako. Jei grupė rami, tai ne visada reiškia, kad yra blogai. Tačiau jei tai užtrunka ir tęsiasi, reikėtų bandyti inicijuoti diskusiją: *„Sonata, dar nieko nepasakei, ar nepasidalintum savo mintimis?“*

Asmeninė refleksija:

Rimties trūkumas. Tai gali tapti problema, jei atsitinka ne laiku ir ne vietoje. Pabandyk grupę susigražinti sakydamas: *„Matau, kad kai kurie grupės nariai to nepriima rimtai. Man dėl to nesmagu, nes kiti paskyrė labai daug savo laiko ir pastangų šiai idėjai įgyvendinti. Ar mes to neleisime?“*

Asmeninė refleksija:

---

3. Visi kalba tuo pačiu metu. Paprasčiausiai reiktų priminti grupei esmines taisykles: *„Prisiminkite tai, dėl ko susitarėm: vienas kalba, visi klauso. Visi turim įdomių minčių, bet jų niekas neišgirs, kai kalbate visi vienu metu.“* Galima pabandyti rodyti neverbalinius signalus: kelti ranką, atsistoti ir pan.

Asmeninė refleksija:

---

4. Pašaliniai pokalbiai. Tai labai dažnas reiškinys, trukdantis susikaupti ties diskutuotinu svarbiu klausimu. Galite pabandyti suvaldyti situaciją sakydami: *„Pašaliniai pokalbiai mums trukdo, nes pametame susitikimo tikslą.“* Arba galite paklausti: *„Jonai ir Benai, kažką karštai aptarinėjate. Ar nebūtu svarbu išgirsti ir kitiems?“*

Asmeninė refleksija:

---

5. Grupė nukrypo nuo pokalbio temos. Jei nukrypstama nuo pokalbio temos, bet jis yra svarbus grupės tikslams pasiekti, leiskite jam toliau plėtotis. Bet jei tai netikslingas nukrypimas, galite pabandyti suvaldyti situaciją sakydami: *„Tai įdomi diskusija, bet ji mus nuvedė į šoną nuo svarbių klausimų. Ar negalėtume jos pratęsti susirinkimui pasibaigus?“*

Asmeninė refleksija:

---

6. Mažų grupių formavimas grupėje. Bandytas burtis į mažesnes grupėles yra sveikintinas, kai siekiama, kad grupės nariai geriau pažintų vieni kitus, susidraugautų, dirbtų kartu. Tačiau reikėtų vengti pernelyg didelio šališkumo, simpatijų tik tam tikrų (pavienių) grupės narių atžvilgiu.

Asmeninė refleksija:

---

7. Konfliktas grupės viduje. Jei grupėje yra nuolat besipešančių, konfliktuojančių asmenų, reikia bematant įsikišti ir suvaldyti situaciją. Galima pabandyti taip: *„Toks elgesys nepadedama mums efektyviai dirbti. Visi tai mato, visi tai suvokia. Galite nesutarti tarpusavy, bet turite gerbti kitus ir klausyti.“*

Asmeninė refleksija:

---

8. Nervinatės. Atsitinka taip, kad kartais jaudinatės ir nervinatės. Na, ir kas? Tai normalu! Apsidairykite. Su dalyviais palaikykite akių kontaktą ir nusišypsokite. Tai padės jums pralaužti ledus. Pradėkite nuo kokios nors aiškios, organizuotos veiklos. Tai padės jums susikaupti.

Asmeninė refleksija:

Stebėjimas ir vertinimas

Kaip aš vertinu savo paramą bendraamžiams?

Užduotis:

Ši užduotis padės jums apmąstyti savo, kaip bendraamžių „mokytojų“, veiką ir ją įvertinti. Prašome atsakyti į jums žemiau pateiktus klausimus.

UŽDUOTIS: Savęs įvertinimas

1. Parašykite vieną dalyką, kurį, jūsų padedamas, išmoko draugas.

---

2. Mokydami kitus, patys daug ko išmokstame. Parašykite, ką jūs išmokote, sužinojote. Kaip tai atsitiko?

---

3. Visi grupės nariai drauge dirbdami prisideda prie bendro rezultato. Ką naujo, stebėdami kitų darbą, sužinojote, supratote?

---

4. Kokius jausmus patyrėte dirbami savitarpio pagalbos grupėje? Pasidalinkite kai kuriais iš jų.

---

*Stebėjimas***Užduotis:**

Ši užduotis padės ugdytis stebėjimo ir kritinės analizės įgūdžius. Jie labai svarbūs savitarpio pagalbai, nes padeda suvokti daugelį situacijų ir atvejų. Pasirinkite grupelę bendraamžių ar pažįstamų ir ją stebėkite. Užpildykite žemiau pateiktą lentelę.

STEBĖJIMO LAPAS

A. Jūsų vardas

B. Stebima grupė

C. Jie drauge dirba, veikia

D. Kaip jiems sekasi?

Dar turi pasistengti

1

2

3

4

5

Puikiai

E. Savo vertinimą pagrįskite argumentais

Dvipusio dienoraščio rašymas

Dvipusis dienoraštis – tai tokia refleksijos forma, kai pirmiausia fiksuojami faktai, įvykiai (įvykę jums arba kitiems), o vėliau, rašant savo komentarus, jie apmąstomi. Tokią refleksijos formą galite pasirinkti visai savitarpio pagalbos programai – tokiu atveju turėsite dokumentuotą „istoriją“. Galėsite ir vėliau prisiminti, kaip jums sekėsi, su kokiomis problemomis susidūrėte, ką išgyvenote. Tačiau galima pasirinkti ir trumpesnę laikotarpį (savaite, mėnesį). Dvipusiam dienoraščiui pildyti siūlome tokią formą:

Įvykiai, faktai	Refleksijos
<p><i>Pvz.:</i> Pirmasis visos grupės susitikimas ir susipažinimas</p>	<p><i>Iš pradžių buvo nejauku, nors ir vienas kitą pažinojome anksčiau. Visi šiek tiek baiminomės naujos mums veiklos. Susitikimas praėjo linksmi. Žaidėme žaidimus, minėme mįsles, daug juokėmės. Kai kuriuos draugus pamačiau naujoje šviesoje. Ypač nustebino mokytoja. Nemaniau, kad ji moka taip šmaikštauti.</i></p>

